

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de attributis, de visione Beatifica, de scientia Dei, ac
de ejus voluntate, & Providentia

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

Art. III. De Bonitate Dei,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77232)

sum & elevatum. Comprehensio verò totius entitatis & perfectionis quæ in creatura reperitur, denotatur in eo quod Deus depingitur, veluti amictus gloriâ, ad significandam plenitudinem maximam divini esse, ambientis & continentis totum esse creaturarum. Ad explicandum verò quod esse Dei continet omne esse creaturarum, sine ulla admixtione defectûs, & seclusis imperfectionibus potentialitatis, limitationis, compositionis &c. Seraphim clamant *Sanctus, Sanctus, Sanctus*: Sanctitas enim idem est ac puritas; & ad hoc amplius declarandum, ter vocatur Sanctus, ut hac trinâ repetitione denotetur, puritatem illam esse summam, & infinitam, & ab omni impuritatibus macula, & imperfectionis fece prorsus immunem. Unde Augustinus, vel

Cap. 14

Author libri de Speculo apud Augustinum tomo 9. *Deus est sine quantitate magnus, sine qualitate bonus, sine tempore sempiternus, sine morte vita, sine infirmitate fortis, sine mendacio verus, sine loco ubique totus, sine situ ubique presens, sine extensione omnia implens, sine contractione ubique occurrens, sine motu omnia transcendens, sine statu intra omnia manens, sine indigentia omnia creans, sine labore omnia regens, sine mutatione omnia mutabilia faciens.*

§. III.

Demonstratur Deum simul cum creaturis, non esse quid majus, aut perfectius, etiam extensive, quam Deum solum.

30. **D**ico tertio: Deus cum creaturis non est aliquid majus & perfectius intensive; imò nec extensive proprie, quam Deus solus. Est contra Durandum, & quosdam alios: est tamen D. Thomæ 1. 2. quæst. 34. art. 3. ad 2. & quæst. 5. de malo, art. 1. ad 4. & in 3. sent. dist. 6. quæst. 2. art. 3. ad 2.

Probatum primò conclusio ex Scriptura, & SS. Patribus: Isaïa 40. tota creaturarum universitas, cum Deo collata, dicitur esse quasi stilla stilula, & omnes gentes quasi non sint, sic esse coram eo, & quasi nihilum & inane reputari: Sed ex accessione nihili, esse non crescit, sed potius decrescit: Ergo nec ex accessione creaturarum augetur & crescit divina perfectio. Unde Augustinus tract. 11. in Joan. *Si fueris sine Deo, minor eris; si fueris cum Deo, major Deus non erit: non ex te ille major, sed tu sine illo minor.* Item Gregorius Nazianzenus supra relatus, comparat Deum Oceano, & vocat essentiam divinam *πελάγος ὕδατος*, id est immensum quoddam Pelagus essentia. Sicut ergo Oceanus sic à natura dives est, sic seipso abundans, ut nec adventitiis aquis crescat, nec perpetuâ aquarum subterlabentiû fugâ decrescat; ita Deus, nec incrementa, nec decremента patitur perfectionis, semper plenus, semper abundans, & superfluens.

31. Probatum secundò ex D. Thoma, qui loco citato ex 3. sent. dicit: *Bonum creatum se habet ad increatum, sicut punctum ad lineam*: Sed punctum, cum sit indivisibile, additum lineæ non facit majus: Ergo nec creaturæ additæ Deo. Item loco §. 1. citato ex summa contra Gentes, docet quod divinum esse se habet sicut ens abstractum abstractione formali, respectu aliarum perfectionum: Sed ens abstractum abstractione formali, & Angelus v. g. non sunt quid perfectius, quam solum ens abstractum: si quidem habent se sicut includens & inclusum, & quiddam perfectionis

Tom. 1.

A est in Angelo, clauditur in ente sic abstracto: Ergo etiam Deus & creaturæ simul sumptæ, non faciunt aliquid majus & perfectius, quam solus Deus.

Probatum insuper conclusio rationibus D. Thomæ, locis citatis. In primis enim infinitum, ex additione alicujus finiti, non potest fieri majus, ut docet Aristoteles: Sed Deus est simpliciter, & in genere entis infinitus, ut infra ostendemus; perfectiones verò creaturarum sunt limitatæ & finitæ: Ergo creaturæ simul cum Deo, non faciunt aliquid majus & perfectius, quam solus Deus.

32a

B Secundo, Deus est ens per essentiam, creaturæ entia per participationem: Unde sicut participatio alicujus rei, non ponit in numero cum re cujus est participatio; ita nec creaturæ, in ratione perfectionis, ponunt in numero cum Deo, cujusque perfectionibus.

Tertio, Quando aliquid additur alteri ejusdem rationis, tunc fit aliquid majus, ut si linea addatur lineæ: cæterum si addatur aliquid diversæ rationis, non fit majus, aut perfectius, ut si lineæ addantur multa puncta: Sed perfectio creata est diversæ rationis, & ordinis inferioris ad perfectionem divinam, & plus ab illa distat in ratione perfectionis, quam punctus à lineâ in ratione quantitatis: nam lineâ & punctus, saltem reductivè, ponuntur in eodem prædicamento, & aliquo modo conveniunt in ratione quantitatis: Deus verò & creaturæ, se totis diversæ sunt, & ne quidem in genere conveniunt: Ergo creaturæ simul cum Deo non faciunt aliquid majus & perfectius, quam solus Deus.

C Denique, Sicut tempus additum aternitati, non auget, nec extendit durationem ipsius: quia omnes durationes illi inferiores, in ea eminentissimo modo continentur: ita Deus & creaturæ, non sunt aliquid perfectius, etiam extensive, quam solus Deus; quia similiter tota perfectio creaturarum, etiam numerica, in Deo perfectissime continentur.

D Confirmatur: Mundus supra divinam perfectionem, nihil aliud addit, præter dependentiam, limitationem, & imperfectionem: Sed ex additione dependentiæ, & imperfectionis, nequit augeri vel extendi divina perfectio: Ergo creaturæ additæ Deo, non possunt facere aliquid majus & perfectius, etiam extensive proprie. Quod addo, quia extensive improprie, aliquo modo Deus & universum efficiunt majus, in quantum sunt plures res, & plures modi habendi eandem perfectionem, sicut plura puncta faciunt majus extensive improprie, cum lineâ; non quòd augeant eam extensive, sed quia sunt plura numero.

33a

ARTICVLVS III.

De Bonitate Dei.

Ad quæstionem 6. Divi Thomæ.

QVæ D. Thomas docet quæst. 5. de bono in communi, philosophica sunt, & supponenda potius ex Metaphysica, quam fusiùs exponenda. Quare his omiſſis, solum hîc agemus de bonitate Dei, de qua merito dici potest illud quod ait Augustinus de gloria Paradisi: *Desiderari potest, concupisci potest, suspirari potest, verbis explicari non potest.*

Tract. 34. in Joan.

M

§. unicus.

Demonstratur Deum, triplici bonitate esse summè bonum, & talem per essentiam.

34. **N**otandum primò : Bonum posse sumi tripliciter. Primò absolutè, seu fundamentaliter, pro eo quod est in se perfectum in suo genere, sive cui nihil deest ex iis quæ ad ejus perfectionem & integritatem requiruntur. Sic aqua dicitur absolutè bona, quia habet omnia accidentia, omnesque qualitates sibi debitas, v. g. colorem, saporem, frigiditatem &c. Unde ad hoc ut aliquid dicatur simpliciter & absolutè bonum, tria debet habere : scilicet existentiam, perfectiones sibi debitas, & suum ultimum finem. Et in hoc sensu usurpat D. Thomas rationem boni, hic in prologo questionis 4. & alibi sepe ubi dicit: *Numquodque secundum quod perfectum est, sic dicitur bonum.* Secundò bonum potest sumi respectivè, seu transcendentaliter; & sub hac ratione consistit formaliter in convenientia cum voluntate, ex qua oritur appetibilitas per modum passionis ad illam consequentis. Tertiò bonitas sumitur pro morali perfectione & rectitudine, quæ res intellectuales, peculiariter bonæ denominantur bonitate morali; idque dupliciter : nimirum vel actuali bonitate, quatenus opera bona moraliter, id est rectè rationi conformia, exercent : vel habitu, & aptitudine quam retinent ad bonè moraliter operandum, quatenus sunt rectè dispositæ per gratiam, & habitus infusos, vel acquisitos.

35. Notandum secundò : Ad rationem boni simpliciter, non solum requiri quòd sit in se perfectum, sed etiam quòd sit sui diffusivum, & perfectivum aliorum, seque aliis communicet, ut docet Dionysius de divin. nom. cap. 4. & D. Thomas 3. parte quæst. 1. art. 1. Dupliciter autem aliquid potest esse perfectivum alterius, & sui diffusivum, scilicet per modum causæ efficientis, dando illi esse, & per modum finis & centri, alliciendo appetitum, eumque perfectè satiando & quietando.

36. Notandum tertio : Aliquid posse dici tale per essentiam duobus modis : Primò ex parte subjecti, secundò ex parte prædicati. Dicitur tale per essentiam primo modo, quando illud ei convenit ex vi suæ essentia, & non ab aliquo extrinseco : sicut homo dicitur per essentiam rationalis. Secundo verò modo, quando non solum ex vi suæ essentia habet aliquam formam, sed etiam eam possidet cum tota plenitudine, & absque ulla limitatione & contractione. Quo pacto, si daretur albedo ab omni subjecto separata, esset talis per essentiam, non solum ex parte subjecti, sed etiam ex parte prædicati, quia careret omni limitativo, & omnem perfectionem albedinis in se contineret. His præmissis.

37. Dico primò, Deum esse summè & essentialiter bonum, bonitate absolutà.

Probat : Bonitas absoluta, ut diximus in primo notabili, consistit in integritate & perfectione rei : Sed Deus est summè & infinite perfectus, omnesque perfectiones imaginabiles, in se formaliter, vel eminenter continet, ut supra ostendimus : Ergo bonitate absolutà, est summè & excellentissimè bonus. Quare Dionysius de divin. nom. cap. 13. affert quatuor rationes, cur Deus sit & dicatur infinite bonus. Prima, quia est ἀπρωτος, id est à se perfectus, & non ab ulla

A causa efficiente, vel formali, sed à simplicissima essentia. Secunda, quia est ἀμειωτος, id est superperfectus, superexcellens, ac excedens omnem perfectionem imaginabilem. Tertia, quia ejus perfectio non potest augeri vel minui. Quarta, quia assidue omnia suo influxu perficit, & ita plenus & superplenus est omnibus bonis, ut veluti fons inexhaustus, perpetuè & incessabili largitione donorum, in omnes creaturas exuberet: iuxta illud Psalmi 103. *Aperiende manum tuam, omnia implebuntur bonitate.* Unde idem Dionysius : *Sicut Sol noster, non cogitatione, aut voluntate, sed eo ipso quod est, omnia illustrat quæ eius lumen pro modo suo capere possunt, sic etiam ipsum bonum, scilicet Deus, omnibus pro eorum captu, totius bonitatis radios emittit.*

Præterea, Deus non solum est perfectivus aliorum in genere causæ efficientis, sed etiam in genere causæ exemplaris & finalis: non solum enim est fons, ex quo omnis perfectio naturæ, in omnia quæ sunt, manat; sed etiam mensura, ex cuius commensuratione ipsa perfectionis ratio pendet, & finis ac centrum, ad quod omnia ingenito pondere tendunt, in quo omnia quiescunt, & in quo est omnis amoris illicium, omnis desiderij consummatio, omnis motionis terminus, omnique appetitûs satietas.

Dico secundò, Deum etiam esse summè bonum, bonitate respectivà, seu convenientia cum appetitu. 38.

Probat : Deus habet perfectionem sibi maximè convenientem, & necessariò amabilem à se. Est etiam summè bonus, & conveniens creaturis, ut causa, & finis omnium, ut jam declaravimus, & exponit D. Thomas hic quæst. 6. art. 2. & 4. Item quibusdam specialiter est bonus & conveniens : iustis ut amicus, beatis ut fructibilis, studiosis ut causa exemplaris omnis iustitiæ & sanctitatis, penitentibus, ut auctor remissionis & gratiæ : iuxta illud Threnorum 3. *Bonus est Dominus sperantibus in eum, animæ querentibus eum.* Et Psalm. 72. *Quam bonus Israël Deus his qui recto sunt corde !* Ergo Deus est summè bonus, bonitate respectivà, seu convenientia cum appetitu.

Dico tertio, Deum etiam esse summè bonum, bonitate morali. 39.

Probat : Bonitas moralis consistit in perfectione morum, quæ in Scriptura, iustitia vocari solet : Sed in Deo est perfectio morum, sine ullo defectu & imperfectione; ut demonstrat D. Thomas in opusculo de moribus divinis, & eleganter expendit Augustinus lib. 1. contra Adversarium legis & Prophetarum, cap. 20. ubi hæc scribit : *Non enim sicut hominem penitet Deum, sed sicut Deum. Quemadmodum non sicut homo irascitur, nec sicut homo miseretur; nec sicut homo zelat, sed omnia sicut Deus. Penitentia Dei non est post errorem. Ira Dei non habet perturbati animi ardorem: misericordia Dei non habet impatientis miserum cor, unde in latina lingua nomen accipit: zelus Dei non habet mentis livorem. Sed penitentia Dei dicitur, rerum in eius potestate constitutarum hominibus inopinata mutatio: ira Dei est vindicta peccati: misericordia Dei est bonitas opitulantis: zelus Dei est providentia, quæ non sinit eos quos subditos habet, impudè amare quod prohibet.*

Probat secundò conclusio : Bonitas moralis nihil aliud est quam perfecta sanctitas : Sed in Deo est sanctitas perfectissima, & infinita : Ergo

& bonitas moralis. Minor probatur : Sanctitas, ut docent Theologi cum S. Thoma, tria importat, siue ex tribus coalescit : primum est munditia & puritas, sanctus enim græcè dicitur ἅγιος, quasi sine terra; unde Dionysius cap. 12. de diuin. nomin. *Sanctitas est ab omni scelere libera, & omnino perfecta, & ex omni parte immaculata puritas.* Secundum est firmitas, sanctum enim idem significat ac sancitum, seu lege firmatum, unde Ulpianus ff. de diuisione rerum, ait: *Sacra loca sancta esse, quia sanctum est quod sanctione aliqua firmatum est.* Tertio sanctitas importat quandam diuino cultui consecrationem, & perfectam conjunctionem cum Deo, quæ fit præcipuè per charitatem. Addit Isidorus libro Etymol. cap. 18. quod sanctus idem significat quod *sanguine tinctus*; eò quod antiquitus illi qui purificari volebant, sanguine hostiæ tingebantur: unde Apostolus ad Hebræos 9. *sine sanguinis effusione non fit remissio*, id est legalis sanctificatio. Hæc autem perfectissimè Deo conueniunt: est enim in primis ab omni sceleris labe purissimus, & ab omni terrena contagione ferretissimus: *Mundi sunt enim oculi eius ne videat malum, & respicere ad iniquitatem non poterit*, ut dicitur Abacuc 1. Et Dionysius cap. 1. de diuin. nomin. *Diuina substantia* (inquit) *totis substantiis immaculatè superueniens, ab uniuersa substantia separata est.* Secundò est immutabilis in suis decretis, & in bono constantissimus. Tertio sibi additissimus est, & quodammodo consecratus, & voluntati suæ, tanquam primæ totius sanctitatis regulæ, immobiliter adhærens, à qua nunquam potest deflectere, sicut nec à suo esse; ipse enim est suum uelle, sicut & suum intelligere, & esse. Neque etiam illi deest quarta sanctitatis acceptio, quam à sanguinis effusione aliqui desumunt, ut verè ille sanctus sit, qui proprio vel alieno sanguine purificatur: Deus enim, ad totius suæ sanctitatis complementum, uoluit humanæ naturæ, quam sibi copulauit, cruore in Circumcisione & Passione effuso, rubescere; & proprio sanguine Christianam sancire disciplinam, nouoque illo titulo, novam sanctitatis prærogativam promereri.

41. Probatur tertio conclusio: Sicut veritas & perfectio naturalis in rebus, consistit in eo quòd sint conformes conceptui, seu ideæ mentis diuinæ, ut docet D. Thomas infra quæst. 16. ita & sanctitas, seu bonitas moralis, consistit in conformitate cum voluntate Dei, & cum lege æterna: quia sicut diuina idea est origo primordialis omnis perfectionis entitativæ & naturalis, ita & lex æterna, est mensura ac regula omnis perfectionis moralis, & omnis rectitudinis affectûs & moris. Unde cum Deus sibi ipsi maximè conjunctus sit, tum per naturam, tum per affectum amoris; & ipsemet sit sua lex, & sua regula, à qua deviare non potest, sicut nec à sua essentia, est infinitè sanctus & bonus, bonitate non solum naturali, sed etiam morali, & hoc tripliciter. Primò formaliter, ratione conjunctionis, siue potius identitatis suæ voluntatis cum lege æterna, ut iam declarauimus. Secundò objectivè, seu exemplariter, quia est objectum, & regula omnis sanctitatis creatæ, iuxta illud Levitici 19. *Sancti estote, quia ego sanctus sum.* Tertio eminenter & causaliter, quia est fons & principium omnis sanctitatis, & bonitatis moralis, quæ est in creaturis: unde ob triplicem illam sanctitatis prærogativam, Seraphim die ac nocte sacrum

Tom. I.

A illud trisagium, *Sanctus, Sanctus, Sanctus*, ante thronum Dei decantant, ut dicitur Isaïæ 46. vel etiam dicitur ter maximè sanctus, quia est purissimus, & ab omni peccati labe alienissimus; quia immutabilis, & in bono constantissimus; & quia est simplicissimus, sibi que additissimus, iuxta triplicem sanctitatis acceptionem, à nobis suprâ declaratam.

Dico ultimò, Deum esse bonum per essentiam, tam ex parte subjecti, quam ex parte prædicati. 42.

Probatur prima pars: Illud dicitur tale per essentiam ex parte subjecti, quod habet aliquam formam, vel perfectionem ex vi suæ essentiæ, sicut homo rationalitatem: sed Deus est bonus per seipsum, & ex vi suæ essentiæ, iuxta illud Leonis Papæ, *Deus cuius natura bonitas, & opus misericordia.* Unde Tertullianus lib. 1. contra Marcionem: *Deus est seipsò bonus, ex nobis iustus* (intellige iustitiâ vindicativâ) & prior est bonitas Dei secundum naturam, posterior severitas secundum causam: illa propria, hæc accommodata, illa edita, hæc adhibita &c. Et ibidem addit, *Deus de sola bonitate censendus est.* Ubi ponderanda est vis huius verbi, *censendus*, significat enim, quòd diuina bonitas est quasi totius diuinitatis census, & veluti diuini ærarij pretiosissimus thesaurus: iuxta illud Apostoli, *Deus qui dives est in misericordia.* Primus ergo Dei cultus (inquit Seneca) est *Deum credere, deinde Epistola reddere illi maiestatem suam, reddere bonitatem,* sine qua nulla maiestas est. 43.

Secunda pars conclusionis probatur: Esse bonum per essentiam ex parte prædicati, est in se habere totam plenitudinem bonitatis & perfectionis, sine ullo limitativo & contractivo, ut exposuimus in tertio notabili: Sed Deus totam plenitudinem bonitatis, & perfectionis in se possidet, sine ullo limitativo & contractivo, ut constabit ex dicendis articulo sequenti: Ergo est bonus per essentiam, non solum ex parte subjecti, sed etiam ex parte prædicati. Unde Dionysius de diuin. nomin. cap. 1. Deum, *ipsium bonum, & ipsum pulchrum*, appellat. Et Lucæ 14. solus Deus dicitur esse bonus, quia ut notat Augustinus super Psalm. 134. Omne aliud bonum aliò bonum est, solus verò Deus, est seipsò bonus, bonum omnium bonorum, bonum à quo sunt omnia bona, bonum sine quo nihil est bonum, & bonum quod sine cæteris bonum est. *Cur ergo* (exclamat Anselmus) *per multa vagaris homuncio, querendo bona anime tue, & corporis tui? Ama bonum in quo sunt omnia, & satis est: desidera simplex bonum, & sufficit. Pudeat* (addit Augustinus) *cum alia non amentur, nisi quia bona sunt, eis inhærendo, non amare bonum, unde bona sunt.* Cap. 25. pro sol.

ARTICVLVS IV.

De infinitate Dei.

Ad quæstionem 7. D. Thomæ.

Sicut diuina bonitas, magis à nobis diligè quàm declarari potest, ita & ejus infinitas, admiratione potius, & silentio, quàm sermone, & discursu explicanda est. Ut enim dicit Cyprianus: *Deus nec videri potest, visu clarior est.* libro quòd *Necomprehendi, tactu purior est. Nec estimari, idola nõ sensu maior est. Et ideo sic eum dignè estimamus, sicut dõdum inestimabilem dicimus.* Ut tamen ex hoc

M ij